

Studying and Analyzing Hassan Rouhani's Speech at The United Nations General Assembly: Functional Linguistics Approach

Mohammad Faghiri¹

Teaching Persian Language and Literature
Department, Farhangiyān University,
Tehran, Iran

Abstract

Functional linguistics is a trend that not only pays attention but also to function and context. Halliday's functional systematic grammar (1994) also looks at the meaning and concept as function and makes analyzing possible through grammar. In this regard, ideational meta-function deals with the intellectual world, interpersonal meta-function focuses on attitude and interaction, and textual meta-function examines semantic relationships. The purpose of this research is to describe and analyze the worldview, attitude and way of connecting concepts and matters in Hassan Rouhani's speech through the above roles. The statistical population and sample size of the entire speech in 2012 is 195 sentences, the unit of analysis is sentence as well. The research method is mixed (qualitative-quantitative) and its approach is descriptive-analytical. The findings of the research show that in the ideational, the material, relational and existential processes has a higher frequency, which indicates the superiority of the world of physical and abstract relations to the world of self-conscious one. In the interpersonal function, one third of the time and mood belongs to the present tense and declarative mood, which indicates present-view and declarative expressiveness. In the textual meta- function, the dot has more frequency as a connecting device that indicates the end of ideas in the speech. Additional and explanatory connective and semicolon is also a sign of

1. mohammadfaghiri52@gmail.com (Corresponding Author)

How to cite: Faghiri, M. (2024). Studying and Analyzing Hassan Rouhani's Speech at The United Nations General Assembly: Functional Linguistics Approach. *Language and Linguistics*, 20(39), 347- 372. doi: 10.30465/LSI.2025.48222.1740

continuation of previous concepts and their explanation. Emphasis, persuasion, and request are evident in the cohesive ties, but there is no command, prohibition, or recommendation, so there is no power in the voice of the speech, and it is mostly in the form of request without conditions or wishes.

Keywords: linguistics, functionalism, ideational, interpersonal, textual.

1. Introduction

Functional linguistics is a trend that not only pays attention but also to function and context. Halliday's functional systematic grammar (1994) also looks at the meaning and concept as function and makes analyzing possible through grammar. In this regard, the ideational meta-function deals with the intellectual world, the interpersonal meta-function focuses on attitude and interaction, and the textual meta-function examines semantic relationships. The purpose of this research is to analyze Hassan Rouhani's speech from the point of view of them.

The statistical population and sample size of the entire speech in 2012 is 195 sentences; the unit of analysis is a sentence as well. The research method is mixed (qualitative-quantitative), and its approach is descriptive-analytical. The research shows that there is a higher frequency in the ideational, material, relational, and existential processes. This means that the physical and abstract relationships are stronger than the self-conscious ones. In the interpersonal function, one third of the time and mood belongs to the present tense and declarative mood, which indicates present-view and declarative expressiveness.

In the textual meta-function, the dot is more frequently used as a connecting device, signaling the conclusion of ideas within the speech. An additional, explanatory connective and semicolon are also signs of the continuation of previous concepts and their explanation. These cohesive ties emphasize, persuade, and request, but there is no command, prohibition, or recommendation, so the speech has no power and is mostly a request without conditions or wishes.

2. Materials and methods

The present applied study enjoys a qualitative method relying on descriptive and analytical data collection and analysis. The corpus of the research is the full text of Rouhani's speech at the United Nations in 1992, which included 195 sentences. The present study used "sentence" as the unit of analysis.

In Excel, the type of ideational function, tense and aspect, and the type of conjunction arrangement or grammatical relation were written down for each sentence. Then, the frequencies and percentages were found. In the next step, the inferences obtained from the data analysis were reported and discussed.

3. Results and discussion

Ideational function:

- The relational process, with the highest frequency, shows that there are many relationships between phenomena, concepts, and topics in speech.
- The material process, with the second frequency, refers to actions and events.
- The existential process, with its third frequency, also indicates the existence of a relationship between phenomena, or "existence and non-existence".
- The expressive process, with the fourth frequency, indicates the expression of thoughts and ideas by the speaker.
- Mental process, with the fifth frequency, shows mental processes such as thinking, looking, imagining, etc....
- The behavioral process, with the lowest frequency, indicates a combination of mental-action processes, such as "tolerating."

Interpersonal function

- On the timeline calculations, 87% is allocated to the present, 11% to the past, and 2% to the future.
- This speech pays the most attention to the issues of the present; in other words, Rouhani is a contemporary.
- Rouhani pays much less attention to the past and only looks back on certain issues.
- There is very little attention to the future; in other words, the future has not affected the speaker much.
- The simple present is significantly different from all tenses, which indicates that the aspect or continuity is weak.

- The variety of past tenses is limited only to the simple and narrative types; that is, the events that happened in the past and continue until now, or there are traces of them.
- Aspect and time are important elements of interpersonal functions that express how to interact with society and how to socialize.
- The declarative mood has the highest frequency, which expresses tendencies, attitudes, and events, which are mostly expressed with simple present tense and declarative mood.
- Also, the request mood has the second frequency, the emphatic mood has the third frequency, and the persuasive mood has the fourth frequency, which shows that request, emphasis, and persuasion are more important.
- The frequency of commands, prohibitions, and recommendations is also zero, which indicates the absence of command in the imperative voice.
- Some matters are also stated in an impersonal and general manner.

There are no questions or doubts, and the audience's mind does not confront questions and challenges.

- Dua, wish and desire are insignificant, while request and request are significant.

Textual function

Conjuncts, or transitions, express inter-sentential relationships and a person's way of thinking, reasoning, and mental logic.

- You can also create different types of paragraphs through transitions such as descriptive, narrative, explanatory, etc.
- In this speech, the dot has the highest frequency of 49%, which indicates the ending and separation between ideas.
- The second conjunction with 15% indicates adding or connecting the next concept to the previous one.
- Explanatory conjunction with 11% also brings more proofs, reasons, and arguments for ideas and opinions. The semicolon with 3% also signifies a transformation, a retelling, the provision of evidence, and a connection to the concepts in the sentences.
- The emphatic conjunction with 3% also indicates the emphasis on the idea or position.

- It should be noted that causal and causal relationships have not been considered.
- Declarative sentences have the highest frequency, but emotional and interrogative sentences have a low frequency, and their signs are 5% and 2%, respectively.
- Both ordinal and temporal or chronological conjunctions are zero, which means there is no list, there is no precedence or backwardness, and there is chronological order.
- There was no provision to indicate a change of topic or position; therefore, understanding and receiving such changes can be difficult for the audience.
- Exemplary and descriptive preparation is also very low; these two can make the concepts easier for the audience by dealing with examples and details.
- By choosing appropriate conjunctions or transitions, the argumentation method and speech style can be changed according to the goals.

4. Conclusion

From the point of view of the ideational function, in the mentioned speech, the world of abstract and physical relations is more than the world of mental relations and self-awareness. Observing the text and verbs shows that the flood of connections between phenomena and issues, as well as events and happenings, is prominent. The "is and is not" propositions, which demonstrate the existential process, are also evident.

The fact that more than a third of the verbs are dedicated to the present tense, the simple tense, is a point of reflection; it means simple relationships without aspect and continuity. Also, the present perspective is very clear compared to the past and the future perspective. The declarative mood also has almost a third of the total. Emphasis, persuasion, and request are prominent to some extent, but command, prohibition, and even recommendation are recorded as zero. There is no wish; this indicates the lack of authority and entering through the door of requests and desires.

Almost half of the connecting points and sentence chapters are finished with periods, and almost one-sixth of the concepts in the text are connected to the previous ones with additional conjunctions. Evidence, reasons, and proofs are also attached to the materials with explanations.

The relationship between causation and conclusion is minimal, yet a certain level of emphasis is present. Declarative sentences, such as the declarative aspect and tense, have a meaningful distance from interrogative and emotional.

بررسی و تحلیل خطابه حسن روحانی در مجمع عمومی سازمان ملل: با رویکرد زبان‌شناسی نقش‌گرا

استادیار دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

محمد فقیری

چکیده

زبان‌شناسی نقش‌گرا گرایشی است که نه تنها به صورت و ساختار می‌اندیشد، بلکه به نقش و بافت توجه دارد. دستور نظام‌مند نقش‌گرای هلیدی (۱۹۹۴) نیز به معنی و مفهوم به مثابه نقش و کارکرد می‌نگرد و تحلیل آن را از طریق دستور ممکن می‌داند. در این راستا، فرانش اندیشگانی به دنیای فکری می‌پردازد، فرانش بینافرادی به نگرش و تعامل توجه دارد و در فرانش متنی روابط معنایی را بررسی می‌کند. هدف این پژوهش بررسی و تحلیل جهان‌بینی، شیوه نگرش و چگونگی پیوند مفاهیم و مطالب در خطابه حسن روحانی از طریق فرانش‌های فوق است. جامعه آماری و حجم نمونه کل خطابه در سال ۱۳۹۲، برابر با ۱۹۵ جمله است، واحد تحلیل نیز جمله است. روش پژوهش ترکیبی (کیفی-کمی) و رویکرد آن توصیفی تحلیلی است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در فرانش اندیشگانی، فرایند مادی، رابطه‌ای و وجودی بسامد بیشتری دارد که بیانگر برتری دنیای روابط کنشی و انتزاعی به دنیای روابط خودآگاهی است. در فرانش بینافرادی، یک سوم زمان و وجه به زمان حال و وجه خبری تعلق دارد که نشانگر حال‌نگری و بیانگری خبری است. در فرانش متنی، نقطه به عنوان یک تمهید پیوندی بیشتر بسامد را دارد که نشانگر پایان ایده‌ها در خطابه است. تمهید افزایشی و توضیحی و نقطه ویرگول نیز نشانه استمرار مفاهیم قبلی و تبیین آنها است. تاکید، ترغیب و درخواست در تمهیدات بارز است اما امر، نهی و توصیه وجود ندارد، بنابراین آمریت در صدای خطابه وجود نداشته و بیشتر به صورت درخواست و تقاضا است بدون شرط و تمنا.

کلیدواژه: زبان‌شناسی، نقش‌گرا، اندیشگانی، بینافرادی، متنی.

۱- مقدمه

زبان‌شناسی دارای مکاتب متفاوتی است؛ در میان گرایش‌های مسلط زبان‌شناسی مانند صورت‌گرایی، شناخت‌گرایی و نقش‌گرایی، گرایش سوم به نقش و بافت توجه می‌کند. در این گرایش استقلال و خودمحموری زبان جایی ندارد. عمده‌ترین عنصر تمایز انشعابات مکتب نقش‌گرا، اهمیت دادن به نقش یا صورت است. کونو و هاپر به ترتیب در دو سر پیوستار قرار می‌گیرند که اولی، طرفدار صورت است و دومی، گرایش افراطی به برتری نقش دارد. گرایش‌های میانی نیز ضمن اصل پنداشتن نقش و کاربرد به صورت نیز توجه داشته‌اند. نقش‌گرایی هلیدی به وجود نظام صوری زبان قائل بوده و آن را تابع نقش ارتباطی و کاربرد زبان می‌داند و برای نظام صوری زبان تبیین نقشی ارائه می‌دهد؛ یعنی صورت در بافت‌های متفاوت، نقش‌های متفاوت پیدا می‌کند (دبیر مقدم، ۱۳۷۸: ۴۱).

«در دستور نظام‌مند هلیدی^۱، متن یک واحد معنی شناختی^۲ نه دستوری است، اما بدون دستور نمی‌توان آن را شناخت» یعنی این که نقش و معنی در اولویت است اما در صورت تجلی می‌کند و ما از طریق مشخصه‌های زبانی به آن دست می‌یابیم. «در این نظریه، دستور گفتمانی^۳، سازمانی نقشی-معنایی دارد که ساخت‌های دستوری الگوهای معنایی را تحقق می‌بخشد و زبان یک نظام معنایی^۴ است که توسط دستور و واژگان بیان می‌شود» (Halliday, 1994: xvii). هلیدی تحلیل متن را اساساً بر پایه دستور می‌داند و بر این باور است که «تحلیل گفتمانی که بر اساس دستور نیست اصلاً تحلیل نیست» (Thomson, 2004: 250).

در رویکرد نقش‌گرا معنی همان نقش در بافت است و عناصر نقشی معنا و مفهوم بافت زبانی و موقعیتی را بر ما می‌گشایند. تحلیل متن نیز در این گرایش ماهیتاً دستوری است و از طریق مشخصه‌های دستوری به معنای متن می‌رسیم. برای مثال فرانش اندیشگانی^۵ به فعل‌شناسی کمک زیادی می‌کند و نویسنده یا سخنران را نسبت به کاربرد آن آگاه‌تر می‌سازد یا از طریق فرانش بینافردی^۶ می‌توان زمان و گذشته‌نگری، حال‌نگری و آینده‌نگری را نشان داد یا وجه و نسبیت و قطعیت را کشف کرد. با فرانش متنی^۷ و حروف ربط نیز می‌توان روابط معنایی را تا حد زیادی تشخیص داد، از برخی زوایا درباره‌ی متن نظر داد و شناخت بیشتری از آن پیدا کرد.

-
1. Systematic functional grammar
  2. semantic unit
  3. discourse grammar
  4. semantic system
  5. ideational
  6. interpersonal
  7. textual

مسأله پژوهش حاضر کشف ویژگی‌های زبانی حسن روحانی از نظر زبان‌شناسی نقش‌گرا است؛ اینکه ویژگی‌های زبان‌شناختی نقشی در خطابه چه بسامدی دارد، از چه نوعی است و چه چیزی را نشان می‌دهد. مسأله منتقدان سیاست همیشه این است که چگونه و با چه مشخصه‌هایی به کنه متن و لایه‌های پنهان آن دست پیدا کنند و اینکه زبان چگونه نقش‌خانه اندیشه، بیان افکار و اندیشه‌ها و تحلیل زبان را فراهم می‌کند؛ یعنی چگونه زبان خود محمل اندیشه است، چگونه معنی و مفهوم را انتقال می‌دهد و چگونه از طریق مولفه‌های زبان می‌توان به تحلیل خود آن پرداخت. این گزاره در دنیای سیاست و ژانر یا گونه زبانی سیاست اهمیت بیشتری پیدا می‌کند چون از حساسیت بیشتری برخوردار است.

اهمیت و ضرورت این پژوهش در شناخت زبان سیاست و شناخت سیاستمدار از طریق زبان است؛ او در دستان زبان است و قدرت و سلطه او در زبان و گفتمان او است. با رویکردهای مختلف زبان‌شناسی می‌توان به توصیف و تحلیل سیاست پرداخت و زمینه را برای تفسیر و تبیین ایجاد کرد اما رویکرد نقش‌گرا به کاربرد و کارکرد توجهی ویژه دارد. از اینرو، این پژوهش نیز در صدد این سه‌گانه زبان را بیشتر روشن سازد و نقش هر یک را در حوزه سیاست در مثالی عینی و به روشی علمی بیان کند.

هدف این پژوهش بررسی و تحلیل جهان‌بینی، شیوه نگرش و چگونگی پیوند مفاهیم و مطالب در خطابه حسن روحانی از طریق فرانش‌های دستور نظام‌مندی هلیدی است. و اهداف عینی نیز شامل بررسی و تحلیل انواع فرانش‌اندیشگانی، بررسی و تحلیل انواع زمان و وجه و بررسی و تحلیل انواع تمهیدات پیوندی است. این پژوهش در صدد است به این پرسش‌ها پاسخ گوید: بسامد انواع فرانش‌اندیشگانی آن چگونه است؟ بسامد انواع زمان و وجه و تفسیر آن چگونه است؟ بسامد انواع تمهیدات پیوندی و تفسیر آن چگونه است؟ قابل ذکر است که در فرانش‌اندیشگانی از الگوی هلیدی استفاده شده است و در فرانش‌بینا فردی و متنی، مبانی و مفاهیم دستور سنتی مد نظر بوده است.

۲- پیشینه پژوهش

در حوزه زبان‌شناسی نقش‌گرا در این پژوهش‌های قابل توجهی صورت گرفته است، به ویژه در باب فرانش‌اندیشگانی که کاربرد آن را در زبان فارسی نشان می‌دهد؛ از این بررسی‌ها می‌توان دریافت که با استفاده از این نقش می‌توان به تحلیل گونه‌های مختلف زبانی و ادبی پرداخت. بررسی‌های ذیل گواه بر این گزاره است و نشان می‌دهد که دیدگاه نقشی می‌تواند لایه‌های نهفته متن را برای ما آشکار سازد.

مهاجرو نبوی (۱۳۷۶) در کتاب «زبان‌شناسی شعر (رهیافتی نقش‌گرا)» زبان‌شناسی نقش‌گرای هلیدی را مورد مذاقه قرار داده‌اند و بر سه نقش اندیشگانی، بینافرادی، و متنی تکیه کرده‌اند. در مقاله نخست این کتاب، سیمای کلی این انگاره ترسیم شده است. «مقاله دوم برگردان مقاله کوتاهی است که هلیدی درباره نسبت میان زبان‌شناسی و ادبیات و حاصل این رابطه، یعنی سبک‌شناسی، نگاشته است.» در نوشته سوم، نویسنده از همین مسیر و از همین منظر می‌خواهد به فهمی از پدیده شعر دست یابد.

جهانگیری و همکارانش (۱۳۹۰) مقوله‌های فرانش اندیشگانی، بینافرادی و متنی را در بوف کور بررسی کرده‌اند. آنان از این طریق مشخصه‌های سوررئالیستی مانند ذهنیت‌گرایی، درون‌گرایی، واقعیت‌گریزی، سولولوکی، نگارش خودکار و سیالیت ذهن را در رمان فوق‌نشان داده‌اند. نتیجه آنان این بوده است که بوف کور با توجه به شواهد زبانی، اثری انتزاعی، ذهنی و واقعیت‌گریز است. این یافته‌ها و نتایج نشان داده است که زبان‌شناسی نقش‌گرا می‌تواند در شناخت متن نقش موثری ایفا کند.

پاکزاد و فقیری (۱۳۹۴) با رویکرد نقش‌گرایی هلیدی به بررسی انواع زمان در ۵۵۶۱ فعل از دیوان حافظه پرداخته‌اند و در صدد بررسی زمان دستوری و نقش آن در صدای دستوری حافظه بوده‌اند. یافته‌های این بررسی نشان می‌دهد که در دیوان حافظ بیش از ۷۳٪ افعال به زمان حال اختصاص دارد که نشانگر گرایش حافظ به زمان حال است. عنصر نمود بسیار ناچیز است و زمان آینده از بسامد بسیار کمی برخوردار است که نشانگر نبود استمرار و نگاه به آینده است. یک پنجم افعال امر است که می‌تواند نشانه‌ای بر آمریت صدای دستوری حافظ باشد.

مشهور و فقیری (۱۳۹۴) به بررسی دنیای تجربی یا جهان زندگی سعدی در غزلیاتش با استفاده از متغیرهای فرانش اندیشگانی پرداختند. فرضیه آنان این بوده که از طریق فرایندهای فرانش اندیشگانی می‌توان میزان ذهنی یا عینی بودن غزلیات را دریافت. هدف این پژوهش فعل‌شناسی غزلیات سعدی و تشخیص و تعیین انواع آن بر اساس نقش و معنی بوده است. پیکره تحقیق نیز شامل ۹۰۵۵ فعل بوده که بر مبنای نمونه‌گیری سیستماتیک انتخاب شده است. یافته‌های آنها نشان می‌دهد که در غزلیات سعدی رفتارها، کنش‌ها و حرکات بیشتر مورد توجه بوده است. درصد بالای نسبت‌های توصیفی نیز حاکی از آن است که روابط انتزاعی اکثراً از نوع ساده اسنادی بوده و هویت‌بخشی خیلی کم مورد توجه بوده است.

مشهور و فقیری (۱۳۹۵) به بررسی مشخصه‌های فرانش اندیشگانی هلیدی در ۵۴۱۲ فعل از دیوان حافظ پرداختند. هدف آن کشف دنیای تجربی حافظ بوده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که مقدار دنیای روابط انتزاعی، خودآگاهی و مادی حافظ به ترتیب ۳۱/۵٪، ۳۲/۱۵٪ و ۳۶٪ و فرایندهای اسنادی و هویتی در حافظ ۹۳٪ به ۷٪ بوده است. آنها استنباط

کرده‌اند که دنیای روابط انتزاعی و خودآگاهی تقریباً برابر و از دنیای روابط فیزیکی بیشتر بوده، فضای ذهنی انتزاعی از فضای کنشی و عینی نیز نمود بیشتری داشته است. روابط انتزاعی نیز اکثراً از نوع ساده‌ اسنادی بوده و هویت بخشی خیلی کم مورد توجه بوده است.

پاکزاد و فقیری (۱۳۹۶) در بررسی انواع وجه در ۵۵۶۱ فعل از دیوان حافظ با رویکرد نقش‌گرایی هلیدی دریافتند که سبک حافظ با ۳/۵۷٪ وجه خبری، بیان‌گرایانه، روایت‌گرایانه و قطعی‌نگر است. با داشتن ۱۵٪ وجه امری از صدای آمرانه نیز برخوردار است. همچنین بسامد وجه‌های پرسشی، شرطی و تردیدی در این دیوان پایین بوده است. نتایج آنان نشان می‌دهد که دیدگاه نسبی‌نگری و پرسش‌گری حافظ به نسبت قطعی‌نگری و بیان‌گری وی چندان بارز نیست، اگرچه دیدگاه اگزیستانسیالیستی وی بیشتر مطرح است.

واعظ و نصری (۱۴۰۰) به بازخوانی متن دو سفرنامه دوره قاجار بر اساس نقش‌گرایی هلیدی پرداخته‌اند. آنان با گزینش بخش‌های مشابه در هریک از سفرنامه‌ها، با استفاده از فرایندهای شش‌گانه (مادی، ذهنی، رابطه‌ای، کلامی، رفتاری، و وجودی) پانصد نمونه را بررسی و مقایسه کرده‌اند. نتایج حاکی از این است که بسامد بیشتر فرآیند ذهنی در سفرنامه بانوی قاجار و فرآیند رابطه‌ای در سفرنامه مرد ناشناس، به ترتیب، نشان‌دهنده توجه بیشتر بانوی قاجار به جهان درون و توجه بیشتر مرد قاجار به روابط جهان پیرامون است.

۳- مبانی نظری

زبان‌شناسی دارای سه‌گرایش مسلط صورت‌گرایی، نقش‌گرایی و شناختی است که اولی به روابط صوری زبان توجه دارد و نگاهی ساخت‌گرایانه به آن دارد، دومی به نقش و کارکرد زبان توجه می‌کند و سومی به دنبال الگوهای مختلف شناختی است. نظریه این پژوهش نقش‌گرایی نظام‌مند هلیدی است که در اینجا به چگونگی پیدایش و نگرش آن به زبان پرداخته می‌شود. نقش‌گرایی هلیدی در میانه پیوستار طرفداران صورت‌مانند کونو و لیچ و طرفداران نقش‌مانند هاپر قرار می‌گیرد. نقش‌گرایی هلیدی به وجود نظام صوری زبان قائل بوده و آن را تابع نقش ارتباطی و کاربرد زبان می‌داند و برای نظام صوری زبان تبیین نقشی ارائه می‌دهد. این نظریه گلچینی است از مفاهیم نقش‌گرایی مکتب لندن، دستاوردهای یلمزنف و مکتب پراگ است (دبیر مقدم، ۱۳۷۸: ۴۱). هلیدی معتقد است که همه زبان‌ها براساس سه معنای بنیادی سازماندهی می‌شوند: معنای اندیشگانی یا انگاره‌ساختی، معنای بینافردی و معنای متنی. نقش یا معنای اندیشگانی بازتاب تجربه ما از واقعیت است. فرانش بینافردی مناسبات و روابط بینافردی را نشان می‌دهد و نقش متنی بیانگر روابط درون‌زبانی و روابط معنایی است که میان گزاره‌ها و جملات برقرار می‌گردد.

هلیدی وجه و وجهیت را از مباحث فرانشی بینافردی قرار داده است. نقش بینافردی عمده‌ترین هدف ارتباط یعنی چگونگی تعامل با دیگران و حفظ روابط اجتماعی را تأمین می‌کند. این نقش با ساختارهای دستوری ویژه مرتبط است. خبرها با بندهای خبری، پرسش‌ها با بندهای پرسشی و امرها با بندهای امری همراه است. این‌ها سه نوع وجه عمده در نظام بندهاست. زمان و وجه که از مشخصه‌های اصلی فرانشی بینافردی به حساب می‌آید، هسته اصلی گفتگو، تعیین‌کننده نوع تعامل و نشانگر نگرش فرد در تعاملات اجتماعی است و در ساختمان بند نقش اساسی دارد. به نظر هلیدی، عنصر وجه در بیان معنای بینافردی نقش عمده‌ای دارد. فاعل مسؤولیت گزاره‌ای بیان شده را بر عهده می‌گیرد و آنچه در بند می‌آید پیرامون وی است (Thomson, 2004: 49-56).

در نقش متنی هلیدی و بحث انسجام زبانی گفتمان چهار شیوه بررسی دستوری‌واژگانی مطرح می‌گردد: ۱- تمهید پیوندی^۱ ۲- ارجاع^۲ ۳- حذف به قرینه^۳ ۴- سازمان واژگانی^۴ (با هم آبی و با هم موضوعی)، (Halliday, 2005: 352-533). از اینرو انسجام زبانی شامل انواع انسجام واژگانی (تکرار، ترادف، مشمول معنایی، با هم آبی)، ساختواری و دستوری است. در تحلیل متن و گفتمان عناصر ربطی با پیوندی مانند اضافی^۵، تضاد^۶، علی^۷ و زمانی^۸ نشان‌دهنده روابط متن است. این ارتباطات ممکن است واضح و روشن بیان شود، یا این‌که ضمنی باشد و شناخت نوع رابطه معنایی به خواننده واگذار شود. تمهیدات پیوندی می‌تواند انواع روابط بیناجمله‌ای را نشان داده و در تبیین روابط بینامتنی موثر باشد. این مشخصه دستوری می‌تواند در تعیین سبک یک نویسنده نقش مهمی داشته باشد (Salkie, 1995: 77-78).

۴- روش پژوهش

روش این پژوهش ترکیبی است؛ یعنی داده‌ها به صورت کیفی تحلیل شده و سپس در قالب نمودار آماری گزارش شده است. رویکرد پژوهش نیز توصیفی - تحلیلی است؛ بدین ترتیب که ابتدا در سطح توصیف به بیان ویژگی‌ها پرداخته شده و در سطح تحلیل، مناسبات و روابط آنها تحلیل شده است. جامعه آماری پژوهش متن کامل خطابه روحانی در سازمان ملل در سال ۹۲ است که شامل ۱۹۵ جمله بوده؛ واحد تحلیل نیز جمله بوده است. روند کار بدین صورت بوده

-
1. conjunction
  2. reference
  3. ellipsis
  4. lexical organization
  5. addition connective
  6. opposition connective
  7. cause
  8. time connective

که در هر جمله نوع فرانقش اندیشگانی و نوع زمان و وجه و نوع تمهید پیوندی یا رابطه دستوری در اکسل ثبت می‌شده و سپس درصد آن محاسبه می‌شده است. سپس استنباط‌های حاصل از داده‌های آماری در بحث و تحلیل بیان می‌شده است.

۵- بحث و تحلیل

فرانقش در نقش‌گرایی همان معنی و کاربرد است. فرانقش اندیشگانی نشان می‌دهد که ما در چه دنیای زندگی می‌کنیم و جهان‌بینی و ایدئولوژی ما چیست. نقش میان‌فردی بیانگر این است که چه نگرشی داریم و چگونه با جهان تعامل می‌کنیم. فرانقش متنی نیز نشان می‌دهد که روابط معنایی متن از چه نوعی است.

۱.۵. فرانقش اندیشگانی

فرایندهای نقش‌اندیشگانی، بیانگر دستور تجربه‌ی ما از هستی است؛ یعنی ما هستی چگونه را دریافت می‌کنیم و آن را در قالب این فرایندها باز می‌نماییم. هلیدی در نمودار زیر انواع فرایندهای این نقش را به صورت نموداری دایره‌ای ترسیم کرده است. او بر این باور است که مرز فرایندها فازی است. این فرایندها به تناسب معنا انتخاب و نامگذاری شده و چون معنی فازی است، نمی‌توان مرزی بین آن‌ها تعیین کرد.

نقش اندیشگانی ما را قادر می‌سازد دربارهٔ تجربیات خود از جهان بیرون صحبت کنیم و ادراکات، احساسات، تمایلات و دنیای درون ذهن خود را بیان کنیم. تجربیات ما که شامل رویدادهای اتفاق افتادن، انجام دادن، احساس کردن، معنی دادن، منظورداشتن، بیان کردن، بودن، شدن و ... در سه محور اصلی و سه محور فرعی در ذهن اتفاق می‌افتد. سه محور اصلی، شامل محور کنش^۱ یا دنیای روابط مادی^۲ است که از طریق آن کنش‌ها و رخدادهایی که تجربه کرده‌ایم، بیان می‌کنیم. در محور حسّی^۳ یا دنیای خودآگاهی^۴ تجربه‌های فکرکردن، احساس کردن، دیدن، شنیدن را که در ذهن اتفاق می‌افتد، ابراز می‌کنیم. در محور رابطه‌ای^۵ یا دنیای روابط انتزاعی^۶ نیز به بیان و تبیین روابط پدیده‌ها پرداخته می‌شود.

-
1. doing
  2. physical world
  3. sensing
  4. world of consciousness
  5. relational
  6. abstract world

شکل ۱: نمودار فرایندهای نقش اندیشگانی (Hallidy, 2005:172)

فرایندهایی که در میان سه محور اصلی قرار می‌گیرد، «فرایندهای فرعی» نامیده می‌شود. فرایند رفتاری بین مادی و ذهنی است که مشخصاً به انسان مربوط می‌شود و شامل رفتارهای فیزیولوژیکی و روان‌شناختی است؛ مانند نفس کشیدن، سرفه کردن، خندیدن، در رؤیا فرورفتن، خیره شدن و ... فرایند رفتاری، آمیخته‌ای از فرایند ذهنی و مادی است، مثلاً در «خندیدن» بخشی از رفتار از ذهن نشأت می‌گیرد و بخشی از آن عینی و کنشی است. فرایند بیانی میان فرایند ذهنی و فرایند رابط‌های است و با فعل‌هایی از نوع «گفتن، اظهارکردن، بیان کردن، شرح‌دادن، توضیح‌دادن و...» همراه است. این فرایند به کار بیان تجربیات ذهنی می‌آید. فرایند وجودی نیز نمایانگر آن است که چیزی وجود دارد یا اتفاق می‌افتد. این فرایند در میان فرایند مادی و فرایند رابط‌های است و بیانگر وجود داشتن، رخدادها، کنش‌ها و پدیده‌ها است.

مثال‌های زیر ماهیت و نقش فرایندهای فوق را بیشتر روشن می‌کند:

الف: فرایند رابط‌های: «ایران منادی صلح و امنیت همه جانبه بوده است. جهان ما جهانی پر از بیم و امید است. آسیب‌پذیری، پدیده‌ای جهانی و فراگیر شده است.»

ب: فرایند مادی: «جنگ افروزها نمی خواهند امیدها را بخشکانند. مردم ایران در انتخابات اخیر در حرکتی هوشمندانه به گفتمان امید و تدبیر و اعتدال رای دادند».

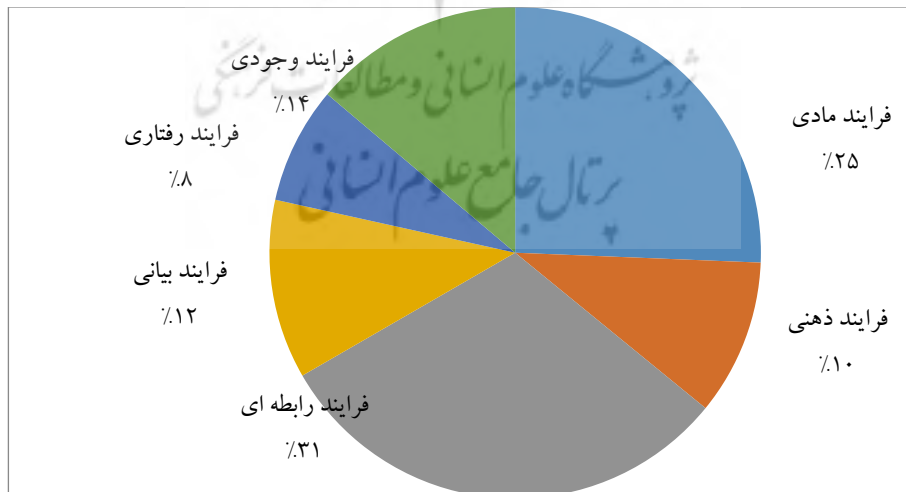
پ: فرایند وجودی: «گزینه ی جنگ روی میز است. معتقدیم راه های خوشنآمیز برای بحرانهای جهانی وجود ندارد (به معنی نیست). صلح در دسترس است (به معنی وجود دارد)».

ت: فرایند بیانی: «در اینجا باید از ترور دانشمندان هسته ای ایران توسط جنایتکاران نیز سخن بگوییم. امید و تدبیر و اعتدال در سیاست خارجی ما به آن معناست که جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک قدرت منطقه ای نسبت به امنیت منطقه و جهان، مسئولانه برخورد می کند و آمادگی همکاری چند جانبه و همه جانبه با سایر بازیگران مسئول در این عرصه ها است. اجازه دهید به پرونده هسته ای ایران اشاره کنم».

ث: فرایند ذهنی: «با همبستگی جهانی علیه خشونت و افراط، تردیدی ندارم که آینده روشن است. بر این باوریم که دستیابی گروه های افراطی و تروریست به این سلاح ها بزرگترین خطر فراروی منطقه است که باید مدنظر قرار گیرد»

ج: فرایند رفتاری: دیگران را نباید فقط تحمل کرد بلکه باید با دیگران کار کرد. هنوز عده قابل توجهی از آنها سرتاسر زندگی را باید زجر بکشند».

شکل ۲: نمودار درصدی انواع فرایند اندیشگانی در سخنرانی دکتر روحانی در سازمان ملل سال ۹۲

نمودار فوق نشان می‌دهد که:

- فرایند رابطه‌ای، با بیشترین بسامد، نشان می‌دهد در خطابه روابط زیادی بین پدیده‌ها، مفاهیم و موضوعات مطرح است.
- فرایند مادی، با دومین بسامد، به کنش‌ها و رخدادها و اتفاقات اشاره می‌کند.
- فرایند وجودی، با سومین بسامد، نیز بیانگر وجود رابطه میان پدیده‌ها یا «هست و نیست» است.
- فرایند بیانی، با چهارمین بسامد، نشانگر بیان افکار و اندیشه‌ها و ایده‌ها از جانب خطیب است.
- فرایند ذهنی، با پنجمین بسامد، نشان از فرایندهای ذهنی مثل فکر کردن، نگریستن، تصور کردن و ... دارد.
- فرایند رفتاری، با کمترین بسامد، نشان دهنده ترکیب فرایندهای ذهنی- کنشی مثل "تحمل کردن" است.

از یافته‌های فوق می‌توان چنین استنباط کرد که ارتباط و روابط افکار و ایده‌های در ذهن خطیب بسیار بوده است که با کنش‌ها و اتفاقات نیز همراه شده است. همچنین وجود یا عدم وجود هست و نیست در ذهنیت وی برجسته بوده است. روحانی کمتر توانسته است با رفتار نشان دهد که چه می‌خواهد یا نمی‌خواهد. او کمتر توانسته درک و دریافتهای خود را از قضا یا در قالب فعل‌های ذهنی بیان کند.

۲.۵. فرانش بینافردی:

از میان متغیرهای فرانش بینافردی در دستور هلبیدی زمان، وجه و وجهیت را انتخاب کرده و آن را با دستور سنتی فارسی پیوند داده‌ایم زیرا که برای تحلیل متن فارسی گریزی از آن نیست. از طرفی دیگر، وجهیت را در قالب انواع وجه گسترش داده‌ایم و از دستور فارسی شواهد مبنی بر گسترش انواع وجه نیز کرده‌ایم.

۱.۲.۵. انواع زمان:

زمان متغیر از فرانش بینافردی است که از طریق آن نگاه به گذشته، حال و آینده را می‌توان تشخیص دهد؛ گذشته‌نگری، حال‌نگری و آینده‌نگری پیوستاری است که می‌توان برای یک خطابه ترسیم کرد و حتی بررسی کرد که چه موضوعات و مسائل مربوط به کدام زمان است. در ذیل پس از معرفی مختصری از انواع زمان، به بررسی آنها در خطابه روحانی پرداخته می‌شود.

جدول ۱: انواع زمان

کاربردها	نوع زمان
برای بیان وقوع عملی در گذشته دور یا نزدیک (انوری و گیوی، ۱۳۷۷: ۴۵).	گذشته ساده: رفتم
عملی که در گذشته برای مدتی استمرار داشته است (وحیدیان، ۱۳۸۱: ۴۳).	گذشته استمراری: می‌رفتم
برای بیان عملی که در گذشته پیش از عملی دیگر اتفاق افتاده باشد (همان: ۴۳).	گذشته بعید: رفته بودم
ماضی ملموس همان ماضی استمراری است که با ماضی مطلق «داشتن» ساخته می‌شود (انوری و گیوی، ۱۳۷۷: ۵۶).	گذشته مستمر: داشتم می‌رفتم.
برای بیان عملی که در گذشته انجام شده و اکنون نتیجه آن مورد نظر است یا تا به حال باقی مانده است (وحیدیان، ۱۳۸۱: ۴۴).	گذشته ساده نقلی: رفته‌ام
برای بیان نتیجه عملی به کار می‌رود که در گذشته قبل از عمل دیگری واقع شده است (محتشمی، ۱۳۷۰: ۷-۱۳۶).	گذشته بعید نقلی: رفته بوده‌ام
برای بیان عملی که به طور مداوم در گذشته جریان داشته و گوینده شاهد آن نبوده است و نقل قول می‌کند: مثال: داشته می‌رفته (است) علی را ببیند که تو به همراهش زنگ زدی (وحیدیان، ۱۳۸۱: ۴۵).	گذشته مستمر نقلی: داشتم می‌رفتم.
بیان وقوع فعل در گذشته همراه با شک و تردید (انوری و گیوی، ۱۳۷۷: ۵۵-۵۴).	گذشته التزامی: رفته باشم
برای بیان عملی که هم اکنون در حال انجام گرفتن است یا جنبه عادت، استمرار و تکرار دارد (خطیب رهبر، ۱۳۸۱: ۱۷۷-۱۷۶).	مضارع اخباری: می‌روم
«مضارع اخباری در جریان» را که فرشیدورد گونه‌ای مستقل از مضارع ملموس (مضارع اخباری استمراری یا ناتمام یا در جریان) نامیده است، جزء مضارع ملموس به حساب می‌آوریم (فرشیدورد، ۱۳۸۲: ۴۰۸-۴۰۷).	مضارع مستمر یا ملموس: دارم می‌روم
برای بیان احتمال، آرزو، الزام در آینده و حال به همراه عوامل التزامی ساز (وحیدیان، ۱۳۸۱: ۷-۴۶).	مضارع التزامی: (باید) بروم

از نمودار زمان در خطابه روحانی می‌توان چنین استنباط کرد که:

- بر محاسبات خط زمان (Timeline) ۸۷٪ به زمان حال، ۱۱٪ به گذشته و ۲٪ به آینده اختصاص یافته است.
- این سخنرانی بیشترین توجه را به موضوعات زمان حال دارد؛ به عبارتی، روحانی در این خطابه حال‌نگر است.
- گذشته‌نگری روحانی بسیار کمتر است و او تنها در برخی از مسائل به گذشته نگاه می‌کند.

- آینده‌نگری نیز در خطابه مذکور بسیار کم است؛ به عبارتی، آینده خطیب را زیاد درگیر نکرده است.
- روحانی هیچ گزاره و جمله‌ای که دارای امر، نهی و التزام باشد، ندارد؛ در نتیجه آمریت در صدای دستوری وی کم‌رنگ است.
- حال ساده نسبت به تمام زمان‌ها تفاوت معنی‌داری دارد که نشانگر کم‌رنگ بودن نمود یا استمرار است.
- تنوع زمان‌های گذشته تنها به نوع ساده و نقلی محدود شده است یعنی وقایعی که در گذشته رخ داده و تا به حال ادامه دارد یا اثری از آن باقی است.

شکل ۳: نمودار درصدی انواع زمان در خطابه روحانی در سازمان ملل در سال ۹۲

۲.۲.۵. انواع وجه:

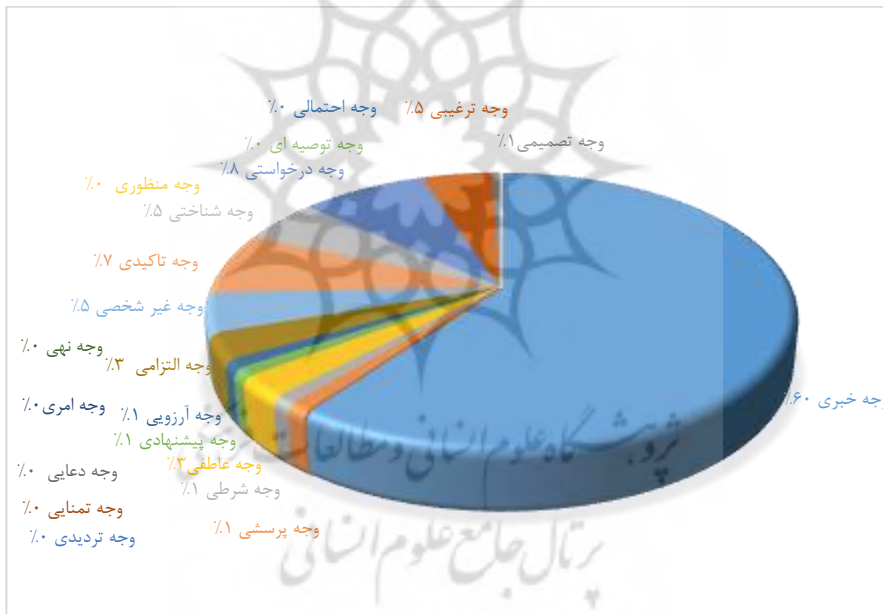
تلقی گوینده یا نویسنده از جمله یعنی مسلم یا نامسلم بودن یا امری بودن و نبودن فعل را «وجه» گویند. عنصر وجهی ممکن است اخباری، التزامی و امری باشد. وجه اخباری، قطعی بودن، وجه امری به توصیه، خواهش، امر و نهی و وجه التزامی به‌ذغیر قطعی بودن مفهوم جمله اشاره دارد (وحیدیان، ۱۳۸۱: ۵۴)، (صادقی و ارژنگ، ۱۳۵۸: ۷)، (مشکوٰه‌الدینی، ۱۳۸۱: ۶۷).

گیوی درباره انواع وجه می‌گوید: در برخی از دستورهای سنتی برای انواع فعل شش وجه قایل هستند: اخباری، التزامی، شرطی، مصدری، امری و وصفی (گیوی، ۱۳۸۴: ۳۰۸). شریعت از وجه شرطی، مصدری و وصفی نیز نام برده است (شریعت ۱۳۴۵: ۱۳۲ - ۱۳۰).

خانلری وجه پرسشی، دعایی، شرطی و عاطفی نیز را ذکر کرده است. وجه عاطفی جمله‌ای است که در آن شور، هیجان و احساسات بیان گردد (خانلری، ۱۳۶۳: ۳۲). فرشیدورد «وجه

تأکیدی» را از وجوه اصلی قلمداد کرده است (فرشیدورد، ۱۳۸۲: ۳۸۲). همچنین وی وجه تمنایی را وجهی می‌داند که بر «آرزو و امکان» دلالت می‌کند و با «کاش» و مترادفهای آن به کار می‌شود. او بر این باور است که بعضی تحت تاثیر دستورهای فرنگی، فعل‌ها را دارای شش وجه (مصدری، وصفی، شرطی، التزامی، امری و اخباری) دانسته‌اند (همان‌جا: ۳۸۲).
 به نظر نگارنده باید با دیدی علمی و زبان‌شناسانه به قضیه نگریست و گستره وجه‌ها را به ویژه در تحلیل نقشی افزایش داد. این کار نه تنها آسیبی به زبان و دستور زبان نمی‌زند بلکه. اولاً امکان تمییز نقشی معنایی ساختارهای زبانی را بهتر فراهم می‌آورد، ثانیاً ما را به واقعیت روانشناختی ذهن نویسنده یا گوینده می‌رساند، ثالثاً مگر گستره پیوستار امکان و قطعیت ما از زبان‌های دیگر متفاوت است؟ بدین ترتیب نگارنده وجه و وجهیت را به صورت پیوستاری تصور می‌کند که امکان قطعیت، نسبیت و آمریت در آن در حال تغییر است.

شکل ۴: نمودار درصدی انواع وجه در خطابه روحانی در سازمان ملل در سال ۹۲

از تنوع و توزیع انواع وجه می‌توان چنین استنباط کرد که: وجه و زمان از عناصر مهم فرانش بینافردی است که چگونگی تعامل با جامعه و چگونگی روابط اجتماعی را بیان می‌کنند. وجه خبری بیشترین بسامد را دارا است که بیانگر تمایلات، نگرش‌ها و رخدادها است که بیشتر با زمان حال ساده و اخباری بیان شده است.

همچنین وجه درخواستی دومین و وجه تأکیدی سومین و وجه ترغیبی چهارمین بسامد را دارا است که نشان می‌دهد درخواست، تأکید و ترغیب از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است. بسامد امر و نهی و توصیه نیز صفر است که نشان از نبود آمریت در صدای دستوری است. برخی امور نیز به صورت غیرشخصی و کلی بیان شده است. پرسش و شک و تردید نیز وجود ندارد و ذهن مخاطب را با سوال و چالش مواجهه نمی‌کند. دعا، تمنا و آرزو نیز ناچیز است در حالیکه درخواست و تقاضا قابل توجه است.

۵.۳. فرانش متنی:

برای آنچه در فرانش متنی هلیدی ذکر شده است، شواهدی از دستور سنتی نیز می‌توان پیدا کرد. انسجام رابطه‌ای در بلاغت سنتی ایران تحت عنوان «فصل و وصل» آمده است. «فصل در لغت به معنی گسستگی است و وصل به معنی پیوستگی است، اما در اصطلاح علم بلاغت فصل آن است که دو جمله از یکدیگر جدا باشد و میان آن‌ها حرف پیوندی نباشد و وصل آن است که جمله‌ای را به جمله‌ی دیگر یا کلمه‌ای را به کلمه‌ی دیگر به وسیله‌ی حرف پیوند، پیوند بزنند» (علوی‌مقدم و اشراف‌زاده، ۱۳۸۱: ۷۵).

به جای نوع پیوند ضمنی در بلاغت سنتی «کمال اتصال و کمال انفصال» آمده است. کمال اتصال زمانی است که دو جمله آنچنان به هم پیوند داشته باشند که لزومی برای آوردن حرف ربط نباشد. «درویشی را ضرورتی پیش آمد. گلیمی از خانه یاری بدزید» کمال انفصال و انقطاع زمانی است که دو جمله از نظر وجهی مختلف باشند و حرف پیوند میان آن‌ها نباشد: «تن گورتوست، خشم بگیر از حدیث من». فصل و وصل از درجه اهمیت بالایی در بلاغت سنتی برخوردار بوده است، به طوری که از ابوهلال عسگری پرسیدند بلاغت چیست؟ جواب داد: «وصل و فصل» (شمیسا، ۱۳۸۴: ۱۶۸).

به نظر نگارنده فصل و وصل و انواع تمهید پیوندی میان کلمات و جملات نشان‌دهنده مدل روابط معنایی ذهن نویسنده است و می‌توان روابط قضایا را در ذهن او حدس زد، روابطی مانند افزایش، تضاد، شرط، علی معلولی و ... این حروف ربط یا پیوند ممکن است به لحاظ دستوری از نوع همپایگی یا وابستگی باشند، مثلاً تمهیدات افزایشی (و، هم، نیز و ...)، تضادی (اما، ولی و ...)، تصحیحی (بالعکس، بلکه و ...)، نتیجه‌ای (پس، تا این که و ...)، توالی (آن‌گاه، بعد و ...)، تناوبی (یا، یا این که، و ...)، یکسانی (تسویه) (چه... چه، خواه ... خواه) از نوع همپایگی است.

حروف یا عناصر پیوند وابستگی از انواع زیر است: ۱. سازنده جمله واره اسمی: که، تا، کجا، اگر، ۲. سازنده جمله واره وصفی: که، کجا، ۳. سازنده جمله واره قیدی: زمان (چون، تا وقتی،

وقتی که و ...)، مکان: (کجا، هر کجا، جایی که و ...)، کیفیت و حالت (به طوری که، همان طور که و ...) مقدار (تا، هر چه، هر قدر که و ...)، علت (زیرا، چون و ...)، مقصود (که، تا و ...)، تقابل (هر چند که، اگرچه و ...)، شرط (به شرطی که، اگر و ...) استثناء (مگر، الا و ...) (فرشیدورد، ۱۳۷۵: ۵۲۹).

انوری و گیوی نیز از تمهیدات پیوندی دیگری سخن به میان آورده‌اند، مانند: ۱- حرف ربط تأویلی: مثال: پسری که می‌دود، دانشجوی دانشگاه است. یعنی: پسر دونده، دانشجوی دانشگاه است. ۲- حرف ربط تسویه یا تخییر: مثال: یا بنشین یا برو. ۳- حرف عطف: مثال: دیدم که نصیحت نمی‌پذیرد و دم گرم من در آهن سرد او اثر نمی‌کند. ۴- حرف تعلیل: مانند «چه»ی تعلیل به معنی «زیرا»، مثال: ای فرزند هنر آموز، چه بی‌هنر همه جا خوار است (انوری و گیوی، ۱۳۷۷: ۲۵۵-۲۴۷).

یارمحمدی نیز، از تمهیدات افزایشی^۱، علی^۲، زمانی^۳، نقیضی^۴، شرطی^۵، توضیحی^۶ (برای مثال، از جمله)، تخصیصی^۷ (به ویژه، به خصوص) و امتیازی^۸ (حتی اگر، به رغم) در گفتمان نام برده است (یارمحمدی، ۱۳۸۳: ۵۹).

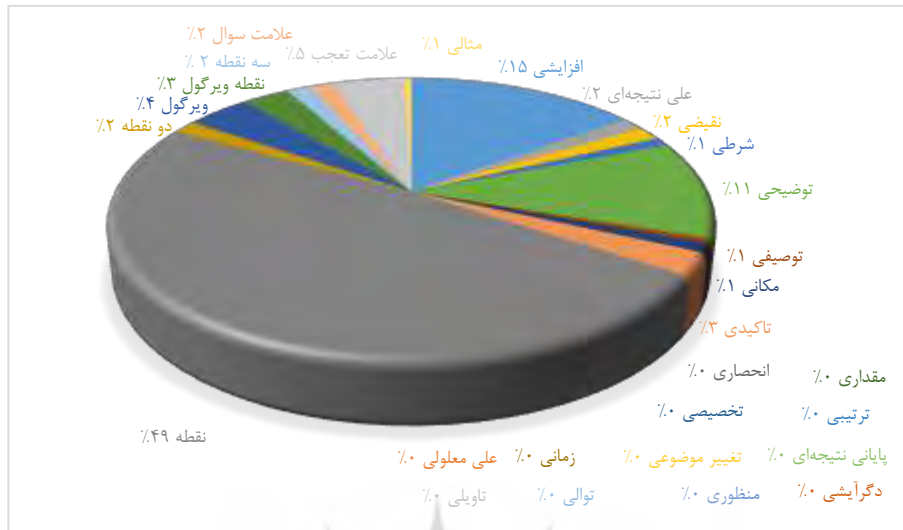
نگارنده حروف ربط را نیز از دستور سنتی انتخاب کرده است و حتی نشانه‌های نگارشی را مثل نقطه، ویرگول و ... را جزو آنها دانسته است. وی بر این باور است که می‌توان در برخی متغیرهای دستور نقش‌گرایی را در دستور سنتی نیز پیدا کرد و برای تحلیل متن استفاده نمود.

شکل ۵: نمودار درصدی انواع تمهید پیوندی (حروف ربط) در خطابه روحانی در سازمان

ملل در سال ۹۲

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. additive
2. causative
3. temporal
4. adversative
5. conditional
6. illustrative
7. specifying
8. concessive

از تنوع و توزیع انواع تمهید پیوندی می‌توان چنین استنباط کرد که:

- حروف ربط یا گذار بیانگر روابط بیناجمله ای است و بیانگر طرز فکر، شیوه استدلال و منطق ذهنی فرد است.
- همچنین از طریق انواع گذر می‌توان انواع بندنوشت خلق کرد مانند بند تعریفی، روایی، توصیفی، توضیحی و..
- در این سخنرانی نقطه ۴۹٪ بیشترین بسامد را داراست که نشان دهنده پایان و انفصال بین ایده‌ها است.
- دومین حرف ربط افزایشی با ۱۵٪ نشانگر افزودن یا وصل مطالب بعدی به قبلی است.
- حرف ربط توضیحی با ۱۱٪ نیز شواهد، دلایل و برهان‌های بیشتری برای ایده‌ها و آراء می‌آورد. نقطه ویرگول با ۳٪ نیز نشانگر دگرگویی یا بازگویی یا شواهد و ارتباط بیشتری با مفاهیم جملات قبل از خود است.
- حرف ربط تأکیدی با ۳٪ نیز نشانگر تأکید بر ایده یا موضعی است.
- قابل ذکر است که روابط علی معلولی و استدلالی مورد توجه قرار نگرفته است.
- جملات خبری بیشترین بسامد را دارند اما جملات عاطفی و پرسشی بسامد پایینی دارند و نشانه‌های آن به ترتیب ۵٪ و ۲٪ درصد است.
- حروف ربط ترتیبی و زمانی یا گاهشمارانه نیز صفر است که نشانگر نبود برشماری، تقدم و تأخر و ترتیب زمانی است.

- تمهیدی که نشانگر تغییر موضوع یا موضع باشد به طور مشخص وجود نداشته است؛ از اینرو درک و دریافت تغییرات اینچنینی برای مخاطب می‌تواند مشکل باشد.
  - تمهید مثالی و توصیفی نیز بسیار پایین است؛ این دو می‌توانند با پرداختن به مثال و مصداق و جزئیات مفاهیم را برای مخاطبان آسان‌تر کنند.
- با انتخاب مناسب حروف ربط یا گذار می‌توان شیوه استدلال و نوع سبک خطابه را مناسب با اهداف تغییر داد.

۶- نتیجه‌گیری

زبان هم خانه اندیشه است و هم ابزار برای نفوذ به اذهان و هم بررسی و تحلیل زبان؛ این سه‌گانه همیشه برای هر سخنگوی زبان باید مورد توجه باشد، به خصوص خواص و رجال سیاسی که باید بسیار بیندیشند، در ذهن‌ها نفوذ کنند و زبان خود را تحلیل نمایند و گرنه ممکن است اتفاقات ناخوشایندی برایشان رخ دهد.

هدف این پژوهش بررسی و تحلیل جهان‌بینی، شیوه نگرش و چگونگی پیوند مفاهیم و مطالب در خطابه حسن روحانی از طریق فرانش‌های اندیشگانی، بینافردی و متنی است. این مشخصه‌های نقشی می‌تواند جهان متن را برای ما بازگشاید و تصویری از طرز فکر، شیوه نگرش و ارتباط مفاهیم را به نمایش بگذارد.

از منظر فرانش‌های اندیشگانی، در خطابه مذکور دنیای روابط انتزاعی با (۳۱٪) و کنشی با (۲۵٪) بیشتر از دنیای روابط ذهنی و خودآگاهی (۱۰٪) است. بدین ترتیب می‌توان گفت جهان‌بینی روحانی در این خطابه بیشتر انتزاعی است و ارتباط بین رخدادها، قضایا و پدیده‌ها بیشتر با فعل‌های ربطی به هم مربوط شده است. وی گرچه به موارد پدیده‌های عینی و رخدادهای واقعی پرداخته اما به‌طور کلی فعل‌های ذهنی مثل فکر کردن، تصور کردن و ... را کم به کار برده و بیشتر به روابط مفاهیم و قضایا توجه داشته است.

همچنین فعل‌های وجودی که در واقع «هست و نیست» قضایای مختلف عینی و ذهنی را نشان می‌دهد، ۱۴٪ کل است. همچنین فعل رفتاری (۸٪) است که نشانگر مقدار کم توجه سخنران به رفتارها و کردارها و کنش‌ها است. فعل‌های بیانی (۱۲٪) نیز سبک بیان‌گرانه و نقل قول مستقیم و غیرمستقیم است. از مجموع داده‌های فرانش‌های اندیشگانی می‌توان نتیجه گرفت که در سخنرانی دکتر روحانی با توجه به فراوانی بالای فعل‌های رابطه‌ای و بسامد پایین فعل‌های رفتاری، عینیت غالب نیست.

روحانی در این سخنرانی حال‌نگر است به‌طوری ۸۷٪ زمان‌هایی که به کار برده به انواع حال مربوط است، البته او بسیار کم به آینده پرداخته (۲٪)؛ به عبارتی افق و چشم‌انداز آینده در

سخنان وی ناچیز است. همچنین تنها (۱۱٪) فعل‌های سخنرانی مربوط به گذشته است که نشان می‌دهد وی گذشته‌نگر نیست. سبک غالب روحانی نیز خبری است (۶۰٪) که نشان می‌دهد وی اطلاع‌دهنده و با سوئیۀ انتقالی سخن می‌گوید و در این میان، گاهی بر ایده‌های خود تأکید می‌کند یا از مخاطبان چیزی را درخواست می‌نماید. نکته قابل توجه این است که وی هیچ‌گونه سوئیۀ آمریتی ندارد زیرا که بسامد فعل‌های امر و نهی و توصیه صفر است. او در واقع از در درخواست و تقاضا بدون شرط و تمنا سعی می‌کند مخاطب را اقناع و ترغیب نماید. تقریباً نیمی از جملات سخنرانی با نقطه (۴۹٪) تمام شده است که نشانگر وجود ایده‌های منفصل و جداگانه است. همچنین مفاهیم و مطالب با حروف ربط افزایشی (۱۵٪) به موارد قبلی پیوند یافته‌اند که باز نشان می‌دهد سخنران مطالبی به موارد قبلی خود می‌افزاید. شواهد، دلایل و برهان‌هایی نیز با وجه توضیحی به مطالب پیوست شده است. رابطه علیت، سببیت و نتیجه‌گیری خیلی کم است ولی تأکید مثل وجه تأکیدی تا حدی وجود دارد. وجه خبری (۶۰٪) و زمان حال خبری (۲۱٪) در برابر پرسشی و عاطفی از فاصله معنی‌داری برخوردار است و نشانگر این است که سخنران سوئیۀ اطلاع‌دهندگی دارد تا پرسشگری یا ترغیب‌گری. به‌طور کلی می‌توان استنباط‌های زیر را از داده‌ها و نتایج این پژوهش به دست آورد:

- ✓ سخنران بیشتر انتزاعی در دنیای روابط انتزاعی و کمتر در دنیای روابط خودآگاهی سیر می‌کند.

- ✓ آمریت و استمرار صدای دستوری در خطابه روحانی کم‌رنگ است.
- ✓ وی بیشتر سوئیۀ درخواستی دارد و به هیچ وجه به امر، نهی یا توصیه نمی‌پردازد.
- ✓ رویکرد سخنرانی بیشتر اقناعی، اطلاع‌دهنده و خبری است.

منابع

- احمدی گیوی، حسن. (۱۳۸۴). دستور زبان فارسی فعل. تهران: نشر قطره.
- انوری، حسن و احمدی گیوی، حسن. (۱۳۷۷). دستور زبان فارسی ۲. ویرایش دوم. تهران: مؤسسه انتشارات فاطمی. چاپ پانزدهم.
- پاکزاد، مهری و فقیری، محمد. (۱۳۹۴). بررسی و تحلیل انواع زمان در دیوان حافظ با رویکرد سبک‌شناسی رایانشی-پیکره‌ای. *مجله بهارستان سخن*. شماره ۲۹. ۸۳-۱۰۴.
- پاکزاد، مهری و فقیری، محمد. (۱۳۹۶). بررسی و تحلیل انواع وجه در دیوان حافظ با رویکرد سبک‌شناسی رایانشی-پیکره‌ای. *مجله بهارستان سخن*. شماره ۳۶.
- جهانگیری، نادر، ارقامی، ناصر رضا و فقیری، محمد (۱۳۹۰). تفسیر روانشناختی بوف کور بر مبنای سبک‌شناسی تگا. *مجله جستارهای ادبی*، سال چهل و چهارم. بهار. شماره ۱۷۲.
- خطیب رهبر، خلیل. (۱۳۶۷). دستور زبان فارسی: کتاب حروف اضافه و ربط. انتشارات سعدی.

- دبیر مقدم، محمد. (۱۳۷۸). *زبان شناسی نظری*. تهران: انتشارات سخن.
- شریعت، محمدجواد. (۱۳۴۵). *دستور زبان فارسی*. چاپ فردوسی.
- شمیسا، سیروس. (۱۳۷۸). *کلیات سبک‌شناسی*. تهران: انتشارات فردوس.
- شمیسا، سیروس. (۱۳۸۴). *معانی و بیان*. تهران: انتشارات میترا.
- علوی مقدم، محمد و اشرف‌زاده، ضا. (۱۳۸۱). *معانی و بیان*. تهران: سمت.
- فرشیدورد، خسرو. (۱۳۷۵). *جمله و تحول آن در زبان فارسی*. تهران: انتشارات امیرکبیر. چاپ دوم.
- فرشیدورد، خسرو. (۱۳۸۲). *جمله و تحول آن در زبان فارسی*. تهران: انتشارات امیرکبیر. چاپ دوم.
- محتشمی، بهمن. (۱۳۷۰). *دستور کامل زبان فارسی*. انتشارات شرقی. چاپ اول.
- مشکوة‌الدینی، مهدی. (۱۳۸۱). *دستور زبان فارسی*. مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی.
- مشهور، پروین دخت و فقیری، محمد (۱۳۹۵). بررسی انواع فرایندهای فرانقش اندیشگانی در غزلیات حافظ با رویکرد سبک‌شناسی شناختی. *مجله بهارستان سخن*. شماره ۳۳، ۴۹-۷۲.
- مشهور، پروین دخت و فقیری، محمد. (۱۳۹۴). بررسی انواع فرایندهای فرانقش اندیشگانی در غزلیات سعدی با رویکرد شناختی. *مجله پژوهش زبان و ادبیات فارسی*. تابستان. شماره ۳۷.
- مهاجر، مهران و محمد، نبوی. (۱۳۷۶). *به سوی زبان‌شناسی شعر: رهیافتی نقش‌گرا*. تهران: نشر مرکز. چاپ اول.
- ناتل خانلری، پرویز. (۱۳۶۳). *دستور زبان فارسی*. تهران: انتشارات توس.
- واعظ، بتوال و عطیه سادات، نصری. (۱۴۰۰). بازخوانی دو سفرنامه دوره قاجار در پرتو نظریه زبان‌شناسی نقش‌گرای هلیدی در سطح فرانقش اندیشگانی. *مجله مطالعات و تحقیقات ادبی*. شماره ۲۰، ۱۵۳-۱۲۹.
- وحیدیان کامیار، تقی. (۱۳۸۱). *دستور زبان فارسی*. تهران: سمت.
- یارمحمدی، لطف‌الله. (۱۳۸۳). *گفتمان‌شناسی رایج انتقادی*. تهران: انتشارات هرمس. چاپ اول.
- Ahmadi Givi, Hassan. (2005). *Persian verb grammar*. Tehran: Khatereh publication.
- Alvi Moghadam, Mohammad and Ashrafzadeh, Reza. (2002). *Meanings and expression*. Tehran: Side.
- Anvari, Hassan and Ahmadi Givi, Hassan. (1998). *Persian grammar 2*. Second edition. Tehran: Fatemi Publications Institute. 15th edition
- Dbir Moghadam, Mohammad. (1999). *Theoretical linguistics*. Tehran: Sokhon Publication.
- Farshidvard, Khosrow. (1996). *The sentence and its evolution in Persian language*. Tehran: Emirkabir Publication. second edition.
- Farshidvard, Khosrow. (2003). *The sentence and its evolution in Persian language*. Tehran: Emirkabir Publications. second edition.
- Halliday, M. A.K. (2005). *An introduction to functional grammar*. New york: Edward Arnold.
- Halliday, M. A.K. . (1994). *An introduction to functional grammar*. Second ed. New york: Edward Arnold.

- Halliday, M.A.K and Matthiessen, Christain.(2004). *An introduction to functional grammar*. Britain: Arnold.
- Jahangiri, Nader, Arghami, Nasser Reza and Faqhiri, Mohammad (2010). Psychological interpretation of the blind owl based on CDA stylistics. *Journal of Literary Inquiries*, 44th year. Spring. Number 172.
- Khatib Rahbar, Khalil. (1988). *Persian grammar: book of prepositions and conjunctions*. Saadi Publications.
- Mashoor, Parveen Dokht and Faqhiri, Mohammad (2014). Examining the various processes of the ideational functions in Saadi's sonnets with a cognitive approach. *Persian language and literature research magazine*. Summer. Number 37.
- Mashoor, Parveen Dokht and Faqhiri, Mohammad (2015). Investigating various processes of ideational functions in Hafez's sonnets with a cognitive stylistic approach. *Baharstan Sokhon magazine*. No. 33, 49-72.
- Meshkatadini, Mahdi. (2002). *Persian grammar*. Mashhad: Ferdowsi University Press
- Mohajer, Mehran and Mohammad, Nabavi. (1997). *Towards the linguistics of poetry: a function-oriented approach*. Tehran: Markaz publication. First Edition.
- Mohteshmi, Bahman. (1991). *Complete Persian grammar*. Shargi Publications. First Edition.
- Natel Khanleri, Parviz. (1984). *Persian grammar*. Tehran: Toos Publication.
- Pakzad, Mehri and Faghiri, Mohammad. (2014). Investigating and analyzing the types of time in Hafez's Divan with the approach of corpus-computational stylistics. *Baharstan Sokhon magazine*. No. 29. 83-104.
- Pakzad, Mehri and Faghiri, Mohammad. (2016). Investigating and analyzing the types of moods in Hafez's Divan with the approach of corpus-computational stylistics. *Baharstan Sokhon magazine*. Number 36.
- Salkie, Raphael. (1995). *Text and discourse analysis*. Routledge.
- Shamisa, Cyrus. (1999). *Generalities of stylistics*. Tehran: Ferdous Publication.
- Shamisa, Cyrus. (2005). *Meanings and expression*. Tehran: Mitra Publications.
- Shariat, Mohammad Javad. (1966). *Persian grammar*. Ferdowsi publication.
- Thompson, Geoff. (2004). *Introducing functional grammar*. Second edition. oxford university press.
- Vahidian Kamyar, Taghi. (2002). *Persian grammar*. Tehran: SAMT publication.
- Waez, Batool and Atiyeh Sadat, Nasri. (2021). Rereading two travelogues of the Qajar period in the light of Halliday` functional linguistics theory at the level of meta-functional function. *Journal of literary studies and research*. No. 20, 129-153.
- YarMohammadi, Lotfollah. (2004) *Common Critical Discourse*. Tehran: Hermes Publication. First Edition.